

MÁSOKÉRT EGYÜTT

Gemeinsam für andere

2024

68. évfolyam, 2. (903.) szám

ISSN 1026-2156

II. szám

2024. HÚSVÉT

N. Schwarz.gemeindebriefhelfer.de

Másokért együtt újságunk ezen, tavaszi számát természetességgel a kereszténység legnagyobb ünnepeinek, a húsvéti ünnepi időszaknak szenteljük.

Páll Csilla művészettörténész két írásában szakrális képzőművészeti alkotásokon keresztül idézi fel a nagycsütörtöki ünnep középpontjában álló utolsó vacsora történéseit.

Az első cikkében bemutatásra kerül Tillmann Riemenschneider Szent Vér Oltára (*Heilig-Blut-Altar*), mely Júdás sorsszerű árulását mutatja be, amely Krisztus halálát és minden ember megváltását készíti elő.

A második cikkben a kora középkor egyik legértékesebb liturgikus tárgyát, a pompás, aranyozott *Tassilo-kelyhet* ismerhetjük meg.

Wagner Szilárd lelkész írásában rámutat arra, hogy „a feltámadás ünnepe és az egész húsvéti időszak nekünk is erőforrás lehet, amely megerősíti hitünket, azaz újra és újra meggyőz arról, hogy az emberileg lehetetlennek látszó dolgok Isten segítségével megtörténhetnek és áldást hozhatnak életünkbe.”

Áldott húsvéti időszakot kívánok!

A szerkesztő

V Á R A T L A N T A L Á L K O Z Á S

A húsvéti ünnep általában csak egy rövid megállást jelent az év első felében, számunkra, keresztények számára azonban ennél jóval több: a legjelentősebb ünnep. Azért állíthatjuk ezt teljes bizonyossággal, mert Isten húsvétkor mutatta meg a világnak Jézus Krisztus keresztyében és feltámadásában, hogy valójában milyen hatalma van, és milyen módon részesít bennünket, embereket az ő áldásában, azaz részesít húsvéti, a halál felett aratott győzelmében.

Feltehetjük persze a kérdést, hogy hol találkozhatunk ezzel a kegyelemmel a hétköznapi életben, hol lesz jelentősége ennek az ajándéknak életünkben...

Néhány héttel ezelőtt az egyik bécsi kórházba hívtak ügyeletes lelkigondozóként egy haldokló beteghez, a család - tekintettel a hölgy evangélikus hitére - áldást kért rá. A beszélgetés során megszólalt egyfajta bizalmatlanság a hozzátartozók részéről az egyház iránt, de amikor váratlanul kiderült, hogy az unoka egy külső cégnél részt vett a gyülekezeti honlapunk létrehozásában és a nevemet is ismerte, akkor megteremtődött a bizalom a közös imádsághoz és a húsvéti üzenet megszólaltatásához. Mondhatnánk, hogy egy véletlennek köszönhetően jött létre egy találkozás, amely lehetőséget adott az evangélium hirdetésére. Én magam nem hiszek a véletlenekben. Azt gondolom inkább, hogy mi sokszor nem nyerünk betekintést Istennek abba a munkájába, amellyel irányítja az életünket és mások életét. Ez azonban nem is mindig szükséges, hiszen elég örömet ad számunkra, hogy ha utólag vesszük észre ezt a szándékát.

Ha felidézzük Jézus Krisztus feltámadásának bibliai történetét, akkor ott is olvashatunk egy tudósítást egy váratlan találkozásról. A magdalai Mária elment Jézus sírjához, ahol két angyallal találkozott, akik közölték vele a feltámadás örömhírét. Így tu-

Forrás: Dieter Schütz_pixelio.de

dósít erről János evangélista: „(Mária) látta, hogy Jézus ott áll, de nem ismerte fel, hogy Jézus az. Jézus így szólt hozzá: Asszony, miért sírsz? Kit keresel? Ő azt gondolta, hogy a kertész az, ezért így szólt hozzá: Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hova tetted, és én elhozom. Jézus nevéen szólította: Mária! Az megfordult, és így szólt hozzá héberül: Rabbuni! – ami azt jelenti: Mester.”

Ez a találkozás nemcsak Mária számára jelentett új bizonyosságot és új kezdetet, hanem Jézus minden tanítványa számára, hiszen ettől kezdve újra megtalálták küldetésük forrását és értelmét. Megbizonyosodhattak - a további találkozások során is - arról, hogy a feltámadott Jézus Krisztus nem hagyja őket egyedül, hanem velük megy és igazolja az igehirdetésüket jelenlétével.

A húsvéti ünnep és az egész húsvéti időszak nekünk is erőforrás lehet, amely megerősíti hitünket, azaz újra és újra meggyőz arról, hogy az emberileg lehetetlennek látszó dolgok Isten segítségével megtörténhetnek és áldást hozhatnak életünkbe.

Örömteli olvasást kívánok!

Wagner Szilárd, lelkész

A Z U T O L S Ó V A C S O R A

A Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója 2022 végén egy rendkívül látványos és tartalmában gazdag könyvet adott ki „*Ezt cselekedjétek! – Tanulmányok az úrvacsoráról*” címmel. Huszonhat szerző huszonhét különböző szakmai szemszögből írt tanulmányát tartalmazza a fenti képen látható szépséges kötet. <https://credo.lutheran.hu/2023/01/ezt-cselekedjete/>.

Ami már első látásra vonzóvá teszi ezt a művet, az a címlapon látható késő gótikus szoborcsoport (ismeretlen délnémet mester, 1520 körül) fotója, és a könyv oldalain elhelyezett számtalan mesterműről készült, nagy méretű illusztráció. A fotókon látható alkotások nem csupán díszítő, esztétikai elemek, hanem konkrét vallási mondandót hordoznak magukban, művészi megfogalmazásban. Emlékezzünk arra, hogy a kereszténység évszázadainak többségében a hívők nem tudtak olvasni, és ezért a szakrális képzőművészet volt az a médium, amin keresztül a bibliai történeteket és az evangélium üzenetét terjeszteni lehetett! Ennek egyik szemet

gyönyörködtető és rendhagyó példáját szeretném az olvasóknak bemutatni **Tillmann Riemenschneider *Heilig-Blut-Altar***, azaz Szent Vér Oltár nevű alkotásán keresztül. Az oltár 1520-1524 között készült. Az faragott szárnyasoltár az eredeti helyén, a *Heilig Blut Kapelle* nevű kápolnában, az észak bajorországi Rothenburg ob der Tauber nevű városka Szent Jakab templomában található. Manapság ez a *Jakobskirche* számtalan műkincsével, nagy méretű orgonájával és hat szólamú harangjaival az evangélikus egyházhoz tartozik. A saját korában igen híres és sikeres szobrászművész, T. Riemenschneider (1460-1531) a közeli Würzburg városban telepedett le, ahol egy nagy szobrászműhely tulajdonosa lett. Miután 1520-tól a város polgármesterévé választották, nagy megbízatásokat kapott a környező frank városokból (Creglingen, Nürnberg, stb).

Az oltár két szárnyának belsején két dombormű látható: Baloldalt Jézus bevonulása Jeruzsálembe, a jobb oldalon Jézus a Gecseméné kertben imádkozik. Mindkét jelenet időrendben igazodik a oltárszekrényben ábrázolt utolsó vacsorához.

A „Heilig-Blut Altar“ Rothenburg ob der Tauber-ben

Szent Vér ereklyét tartó angyalok

Riemenschneider a jelenetet egyedi módon, egy csúcsíves ablakokkal ellátott helységbe helyezi, amelyeken a fény hátulról is át tud törni.

látnánk. A monokróm (nyers hársfa-színű) fából faragott alakok - Jézus és az apostolok - két ötfős csoportra osztva, padokon ülnek az asztal körül. Kivételt képez Júdás alakja, aki a jelenet központjában, a két csoport között féloldalasan áll, bal kezében a pénzeszsákkal. A baloldali csoportból Jézus (előtte fejét az asztalra lehajtó András alszik) a kenyeret nyújtja neki. De Júdás már indulni is készül, hiszen jobb kezével nem a kenyeret veszi át, hanem a hosszú köpenyének sarkát emeli meg mielőtt mentében kifordul. Úgy tűnik, hogy a művész azt a pillanatot ábrázolta, amikor Jézus azt mondja Júdásnak: „*amit tenni akarsz, tedd meg hamar!*” (Jn 13,27).

Ezzel Riemenschneider az *Utolsó Vacsora* eseményének hangsúlyát - teológiai és ikonográfiai szempontból szokatlan módon - nem a *Szent Vérré*, nem az ereklyére, nem is az oltári szentség szereztetési igéinek Jézus általi kimondására helyezi. Hiszen az oltár nevét ismerve azt várhatnánk, hogy pl. a mester Jézust a kehellyel teszi a jelenet középpontjába. Riemenschneider ehelyett azt a sorsszerű árulást mutatja be, amelyet Jézus a vacsora közben már előre megjósolt. Ennek következtében Júdás apostol Krisztus halálát és a keresztény emberek megváltását vezeti be, készíti elő.

János evangéliumában olvassuk: »Bizony, bizony mondom nektek: Egy közületek elárul engem.«²²

»Uram, ki az?«²⁶Jézus azt felelte: »Az, akinek a bemártott kenyérdarabot adom.« Azután bemártotta a darabot, és odaadta Júdásnak, az iskarióti Simon fiának.²⁷

A zarándoklat célja Rothenburgban a „Szent-Vér” ereklye volt, amit az oltárszekrény fölött egy ovális hegyi kristályba foglalva, az oltár oromzatán lévő, két angyal által tartott keresztben helyeztek el. Meglepő, hogy az ereklyét tartalmazó keresztet olyan magasra tették, hogy azt a zarándokok szinte nem is láthatták. Most is csak nehezen lehet felismerni az oromzatszekrények között. Ami viszont nagyon is szembeütő, az a színezés és aranyozás nélküli szárnyasoltár, az ablakokkal áttört oltárszekrényében élénk táruló *Utolsó Vacsora* jelenete. Olyan eleven benyomást tesz a nézőre, mintha egy bábszínház színpadán, egy előadás jelenetét

Ezen a helyen szeretném megemlíteni Fabiny Tamás püspök 2023-ban megjelent *„Júdás, az elveszett tanítvány”* című - szintén igen gazdagon illusztrált - könyvét. Ebben a szerző bemutatja, hogy az évszázadok során Júdás (a kiválasztott apostolból „ördögi” árulóvá vált személy) megítélése milyen átalakulásokon ment keresztül. Fabiny Tamás a Júdás-jelenség hatástörténetének alapos vizsgálatával igyekszik megtisztítani, árnyalni és pontosítani Júdás-képünket. A tanulmányból szeretnék itt néhány olyan gondolatot idézni, amelyek különösen megragadtak engem, mert szerintem a Riemenschneider féle *Utolsó Vacsora* ábrázolás felfogásához állnak legközelebb. Hiszen ő nem stigmatizáló módon ábrázolja az áruló apostolt, ellentétben sok más kortárs műben látható, egyértelműen „gonosz Júdás” alakjával (pl. az árulót gyakran sárga köpennyel, feltűnően csúnya arcvonásokkal festették meg).

1/ Karner Károly evangélikus teológiai tanár, Iskarióti Júdást találóan „engedelmes árulónak” nevezi, hiszen követi Jézus felszólítását: *„amit tenni akarsz, tedd meg hamar!”* (Jn 13,27).

2/ Martin Luther határozottan szembefordult az elterjedt „gyűlölt zsidó” ábrázolással, amikor egyik asztali beszélgetésében önkritikusan így fogalmaz: *„A mi nagy bűnünk s mindünk sok gaztette, amely Krisztust, az igaz Istent keresztre feszítette. Ezt nyomorult Júdásra rá ne toljuk, se a zsidókra: magunkat okoljuk!”*

3/ Visky András író szerint Júdás akár még reményforrás is lehet *„Ott ül Júdás Jézussal és a többi tanítvánnyal az elkészített húsvéti bárány körül: nekem meg ez az egyetlen reményem.”*

Riemenschneider Júdás alakját helyezte az *Utolsó Vacsora* középpontjába és ezzel rámutatott „kulcs szerepére”. Júdás árulása nélkül a megváltástörténet talán másképp alakult volna. Személye tulajdonképpen kicserélhető, hiszen bármelyik hívő keresztény ember vagy zarándok bármikor járhatott volna Júdás cipőjében. Így jogosan kérdezte egymástól a többi apostol aggódva, hogy vajon melyikük lesz az áruló.

Riemenschneider feltehetően ismerte a reformáció előtt erősödő egyház-kritikát (a búcsú levelekkel való kereskedés elutasítását), és ennek tudatában, egyéni felfogása szerint alkototta meg a kegytárgy központú, katolikus búcsújáróhelyként működő kápolna szárnyasoltárát. A kissé „rebellis” gondolatokat ébresztő kivitelezés nem igazán tetszhetett a megrendelőknek, és talán ezért fizettek átlagon aluli árat ezért a mesterműért.

Páll Csilla művészettörténész

Aki még nem jár a csodás Rothenburgban, annak ajánlom az ismertető filmeket megnézni:

<https://www.youtube.com/watch?v=J8IMltlRyPY&t=79s>

<https://www.youtube.com/watch?v=7Lp67Qbosnw&t=259s>

**A K E H E L Y A N A G Y H É T
É S A K E R E S Z T É N Y L I T U R G I A
K Ö Z P O N T J Á B A N
A T A S S I L O K E H E L Y**

„...Azután vette a kelyhet, és hálát adva nekik adta, és ezt mondta: Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, a szövetség vére, amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. De mondom nektek, nem iszom mostantól fogva a szőlőtőnek ebből a terméséből ama napig, amelyen majd újat iszom veletek Atyám országában.”

(Mt 26, 27-29.)

A Nagyhéten kétszer is szerepel a kehely, mint az áldozati vért - Krisztus vérét - tartalmazó szent serleg. Ezért vált a keresztény szertartás nélkülözhetetlen és legrégebbi kellékévé. A történelem folyamán változó díszítését és jelzésrendszerét (képi programját) egy pompás példánnyal szeretném bemutatni.

Az igen híres Kremsmünsterben őrzött román kori Tassilo kehely a reformáció előtti időkben készült és az ötvösművészet kimagasló remekei közé sorolható.

A pompás, aranyozott **Tassilo kehely** a kora középkor legértékesebb liturgikus tárgyai közé tartozik. A 781-ben készült műre III. Tassilo bajor herceg és felesége Liutpric longobárd királyné adománya volt, amelyet 1326 óta az általuk alapított Kremsmünsteri bencés kolostorban őriznek. A 25,5 cm magas, 3 kg tömegű, és kb. 1,5 liter űrtartalommal rendelkező kupát a legújabb kutatások szerint Tassilo herceg udvari műhelyében készítették a salzburgi püspökség 774-ben felszentelt Rupertus-Petrus székesegyháza számára. Megjegyzem, hogy szerencsére a kehely többnyire rézből készült, aranyozva és ezüst medálberakásokkal, hiszen egy ekkora méretű, színarany

tárgyat a történelem folyamán bizonyosan beolvasztottak volna már.

A liturgikus serlegek általában négy részelemből állnak (fönről lefele): kehely kosár (latinul kuppa), szár (stilus), gomb (nodus), talp (pes), amelyek felületét alakok ábrázolásával és ornamentikákkal díszítették.

A talp peremét körben arany latin betűk díszítik: „Tassilo dux fortis, Liutpirc virga regalis” azaz „Tassilo bátor herceg és Liutpric királyi sarj”. A hercegi pár ezúton örökölte meg magát közös adományukon az utókor számára.

A kehelykosár központi alakja Krisztus mint Pantokrátor, a föld ura, egy tojás formájú ezüst medál berakáson. Ovális aurájában látható I S betűk *Jézus Szalvátor* rövidítései, ezüst niello technikában készültek (vésett és kénporral feketített betűk). Mellette *Alfa* és *Omega* jelzik a világmindenség kezdetét és végét. Tehát az utolsó ítéletet mondó Krisztusról van szó .

Krisztust a kehely kosáron négy Evangélista veszi körül jelképekkel együtt, szintén ezüst medálokba vannak foglalva. Az őskeresztény művészet és irodalom óta az *ifjú* alakja Mátét, a *bika* Márkot, az *oroszlán* Lukácsot, a *sas* pedig Jánost jelképezi. Az ötvösmester képi programjában a korakeresztény tradíciónak megfelelően, a János jelenéseiben megírt *Új Jeruzsálem* és *Krisztus második eljövételének* gondolatát ábrázolta komprimált formában.

„...és a királyi széknél közepén négy élőlény, elől és hátul szemekkel tele. Az első élőlény oroszlánhoz, a második bikához volt hasonló, a harmadik élőlénynek olyan arca volt, mint egy embernek, a negyedik élőlény pedig repülő sashoz hasonlított. A négy élőlény, amelynek egyenként hat szárnya volt, körös-körül és belül tele volt szemekkel”

A keresztény *parúzia* (végső dolgok) dogmája szerint: *Ekkor a dicsőséges Krisztus úra eljön hatalommal és dicsőséggel, feltámasztja a halottakat, megtartja az utolsó ítéletet: Örök boldogsággal jutalmazza a jókat, és örök kárhozattal bünteti a gonoszokat, és országát átadja az Atyának, hogy Isten legyen minden mindenben.*

A kehely gomb alatti felületén négy ezüstmedál található Keresztelő János, Mária, és feltehetőleg egy longobárd királynő és egy szent férfi mellképeivel.

A kupát díszítő aranyozott ornamentika erősen emlékeztet az északi, Írországból ismert, kelta eredetű fonatos mintákra. Ez a stíluselem a középeurópai kódexekben és a románkori építészetben is gyakran fellelhető. Nem csoda, hiszen ír bencések a svájci St. Gallenben alapított kolostorukból kiindulva misszionáltak az egész középeurópai térséget a 7. század óta. (Tudjuk, hogy a portyázó magyarok 926-ban harcolták meg ezt a kolostort.)

A Tassilo kehely nevét 2019-ben, *Tassilo-Liutpirc-kehely* névre változtatták meg, az adományozó királylány, majd hercegné jogos egyenrangúságának jeléül.

A világhíres kehely évente csak egynéhány esetben van használatban, szentmisék és apát-választások alkalmával. Különben az apátság kincstárában gyönyörködhetünk benne.

Két videót lehet a Tassilo kehelyről megnézni

<https://www.youtube.com/watch?v=D6g3bmEqhvY> *englisch*

<https://www.youtube.com/watch?v=7OxYc57e1OM> *deutsch*

Páll Csilla művészettörténész

A Tassilo kehely méretét érzékeltető kép.

Impressum**Medieninhaber und Herausgeber:**

Presbyterium der

Ungarischen Evangelischen Gemeinde

A.B. in Österreich A-1060 Wien,

Capistrangasse 2/15

Tel. +43 650 58 777 12,

E-mail: maegy.austria@gmail.com

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Erscheinungsort: Wien**Verlagspostamt:** A-1060 Wien**Zul.Nr.:** GZ 02Z031072 M**Richtung der Zeitung:**

Informationen über die Tätigkeiten und

Veranstaltungen in der Pfarrgemeinde

Redaktion: Pfarrer Szilárd Wagner, Lektorin Zita Szeitl-Eibinger**Bankverbindung: Bank Austria, A-1011 Wien, Schottengasse 6.****IBAN: AT701100000290419100; SWIFT (BIC): BKAUATWW****ISTENTISZTELEK ÉS GYÜLEKEZETI ALKALMAK****BÉCS**

Május 12.

15 óra

Istentisztelet (Markuskirche-Ottakring)

Júnis 1. (**szombat!**)

Évadzáró gyülekezeti kirándulás

GRAZ

Május 5.

16 óra

Istentisztelet (Heilandskirche)

Június 16.

11 óra

Évadzáró gyülekezeti nap

KÖSZÖNJÜK ADOMÁNYAIKAT, AMELYEK GYÜLEKEZETI MUNKÁNKAT SEGÍTIK!

Empfängerin Name/Firma
Ungarische Evangelische Gemeinde A.B.

IBAN Empfängerin
AT70 1100 0002 9041 9100

BIC (SWIFT-Code) der Empfängerbank
BKAUATWW

Kann bei Zahlungen innerhalb EU/EWR entfallen

EUR Betrag

Nur zum maschinellen Bedrucken der Zahlungsreferenz

Verwendungszweck wird bei ausgefallter Zahlungsreferenz nicht an Empfängerin weitergeleitet

IBAN KontoinhaberIn/AuftraggeberIn

KontoinhaberIn/AuftraggeberIn Name/Firma

006

30+

Unterschrift Zeichnungsberechtigter

Beitrag